

วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2537 (ธันวาคม 2541)

การพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจและบทบาทของนโยบาย เพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

โกเมน จิรัญกุล

การเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของผลผลิตมวลรวม (หรือรายได้แท้จริง) ซึ่งเกิดจากวัฏจักรธุรกิจ (business cycle) ในช่วงเวลาต่างกันจะก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจรุนแรงในบางครั้งแต่บางครั้งอาจจะไม่รุนแรงนัก

นักเศรษฐศาสตร์ นักธุรกิจ นักลงทุน และผู้วางนโยบายของรัฐจะอาศัยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของรายได้แท้จริง วิธีการพยากรณ์ (method of forecasting) มีหลายวิธีซึ่งผลของการพยากรณ์มีผลถูกต้องบ้างและผิดพลาดบ้าง

โดยทั่วไปรัฐบาลจะพยายามที่จะทำให้รายได้แท้จริงของประเทศไม่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงมากจนเกินไป ในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองแล้วเปลี่ยนไปสู่ระยะถดถอย (recession) จะทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน (unemployment) และธุรกิจบางรายจะขาดทุนจนถึงขั้นล้มละลาย ซึ่งทำให้รัฐบาลหาทางป้องกันเพื่อให้ปัญหาไม่รุนแรงนักเพราะในช่วงที่เศรษฐกิจถดถอยมักจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความผันผวนทางเศรษฐกิจอาจจะไม่ส่งผลดีเสมอไป ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาจจำเป็นต้องมาจากการเผชิญความเสี่ยง (risk taking) ซึ่งจะมีผู้ได้ผู้เสีย ซึ่งถ้าขาดสิ่งนี้ไป ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอาจจะไม่เกิดขึ้น บริษัทหรืออุตสาหกรรมใดที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์อันเกิดจากเศรษฐกิจถดถอยมักจะประสบผลสำเร็จและเติบโตในระยะยาว ต่างจากบริษัทหรืออุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นได้เฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว (expansion) อย่างไรก็ตาม การเกิดวัฏจักรธุรกิจจะมีผลเสียต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้นถ้าสามารถหลีกเลี่ยงได้ก็น่าจะเป็นผลดีมากกว่าเสีย

การใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพ (stabilization policy) จำเป็นต้องอาศัยการพยากรณ์ เนื่องจากมาตรการทางเศรษฐกิจที่ได้ทำไปแล้วมักจะไม่เห็นผลโดยทันที คือ มี lag ซึ่งเป็นความต่างระหว่างเวลาที่ใช้มาตรการและเวลาที่จะเห็นผลของมาตรการที่จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการจะให้มาตรการที่ใช้เพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เมื่อทราบทิศทาง

* รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจโดยอาศัยการพยากรณ์แล้ว ผู้วางนโยบายของรัฐจะได้เปลี่ยนแปลงมาตรการด้านนโยบายการเงินและการคลังเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้การใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพอาจมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องวิเคราะห์ว่านโยบายที่ใช้สัมฤทธิ์ผล (effectiveness) หรือไม่

1. การพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจ

การพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจ (macroeconomic forecasting) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยเศรษฐกิจในแทบทุกสาขาในระบบเศรษฐกิจ ในแง่ของบริษัท (firms) ซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการจะมีการวางแผนการผลิตไว้ล่วงหน้าโดยต้องตัดสินใจว่าจะขยายโรงงานหรือไม่ซึ่งขึ้นอยู่กับคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวหรือหดตัว อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าคงทน (durable goods) เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ เครื่องใช้ภายในบ้าน และเครื่องจักรเครื่องมือ จะถูกระทบด้วยภาวะเศรษฐกิจขยายตัวและหดตัวเป็นอย่างมากเพราะมีผลต่อการคาดคะเนมูลค่าการขาย (sales volume) ในอนาคตอันใกล้ การพยากรณ์จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการผลิตได้ ถ้าอุปสงค์รวมขยายตัวก็จะมีการลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ถ้าอุปสงค์รวมมีแนวโน้มจะลดลง การลงทุนก็จะลดลงด้วย

การตัดสินใจใช้มาตรการทางการเงินก็จะมีผลต่อการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจเช่นกัน ถ้าต้องการให้เศรษฐกิจขยายตัวผลที่ตามมาคือภาวะเงินเฟ้อ แต่ถ้าปล่อยให้เศรษฐกิจชะงักงันปัญหาการว่างงานก็จะตามมา นอกจากนี้ถ้ามีปัญหาด้านการขาดดุลงบประมาณ (budget deficits) รัฐบาลก็อาจจะมีแรงกดดันไม่ให้ใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าการพยากรณ์อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ซึ่งอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวกำหนดรายได้จากภาษี (tax revenue) ซึ่งรัฐจะนำไปใช้จ่าย

ในการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจผู้ทำการพยากรณ์จะพยายามทำนายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทางเศรษฐกิจหลายตัวแปร ซึ่งได้แก่ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (real GDP) อัตราเงินเฟ้อ (inflation rate) อัตราการว่างงาน (unemployment rate) และอัตราดอกเบี้ย (interest rate)

1.1 วิธีการพยากรณ์เศรษฐกิจ

วิธีการพยากรณ์ที่นิยมใช้กันมากมี 3 วิธี คือ

- (1) การสำรวจความคิดเห็นของผู้จัดการบริษัทและผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ

- (2) การรวบรวมผลของการคาดคะเนที่มีผู้ทำไว้แล้ว (survey of forecast)
- (3) การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติ (econometric model) ซึ่งเป็นการนำตัวเลขในอดีต (historical data) มาประมาณสิ่งที่เกิดในระบบเศรษฐกิจแล้วนำไปคาดคะเนสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

ก. การสำรวจความคิดเห็นของผู้จัดการบริษัทและผู้บริโภค

การสำรวจความคิดเห็นของคนสองกลุ่ม คือ นักธุรกิจ หรือผู้จัดการบริษัท และผู้บริโภคเป็นวิธีสอบถามโดยตรงว่ามีความเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจอย่างไรและจะทำอะไรในภาวะดังกล่าว ในแง่ของนักธุรกิจจะเป็นการสอบถามว่าจะวางแผนการผลิตและการลงทุนอย่างไร และในแง่ของผู้บริโภคจะเป็นการสอบถามว่าจะซื้อสินค้าอย่างไรเป็นสินค้าคงคน บ้านและที่ดิน และสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในสัดส่วนเท่าใด

วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่าย คือ ไม่ต้องมีการสร้างแบบจำลอง (model) ที่สลับซับซ้อนว่าระบบเศรษฐกิจมีกลไกดำเนินไปอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลตัวแปรทางเศรษฐกิจในอดีตเป็นอย่างไร อย่างไรก็ตามวิธีนี้มีจุดอ่อน กล่าวคือ แม้ผู้ตอบจะมีความเต็มใจแสดงความคิดเห็นแต่ก็มักจะไม่ว่างัดตนเองจะทำอะไรในอนาคตและมีการเปลี่ยนแปลงแผนการผลิตและบริโภคได้ในช่วงเวลาเพียงหนึ่งปีถ้าเห็นว่าเศรษฐกิจเริ่มจะถดถอยก็จะมี การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจและเปลี่ยนแผนการผลิตและบริโภค

อย่างไรก็ตามวิธีการสำรวจความคิดเห็นไม่ใช่วิธีการที่น่าเชื่อถือที่ใช้คาดคะเนภาวะเศรษฐกิจ แต่จะเป็นประโยชน์ถ้าใช้ร่วมกับวิธีการอื่น ๆ โดยจะเป็นสิ่งที่พอบอกได้ว่าเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคอาจจะทำให้ทราบว่า การใช้จ่ายซื้อสินค้าคงทน (durable good) จะเพิ่มขึ้นหรือไม่แต่การวิเคราะห์ควรจะต้องดูตัวเลขสถิติด้วย

ข. การรวบรวมผลของการคาดคะเนที่มีผู้ทำไว้แล้ว

การใช้เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจ (economic indicator) เพียงตัวใดตัวหนึ่งเพื่อพยากรณ์เศรษฐกิจจะทำให้ขาดความแม่นยำในการพยากรณ์ ดังนั้นการใช้เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจหลายตัวจะทำให้การพยากรณ์มีความแม่นยำมากขึ้น ในระบบเศรษฐกิจที่ตลาดการเงินค่อนข้างจะพัฒนาแล้วในระดับหนึ่งจะมีนักวิจัยหรือหน่วยงานที่ทำการพยากรณ์เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยใช้วิธีการพยากรณ์ต่างกันไป

ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่นิยมทำการพยากรณ์ ได้แก่ อัตราความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (rate of growth of real GDP) ดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index) อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นและระยะยาว (short-term and long-term

interest rate) และอัตราการว่างงาน (unemployment rate) อย่างไรก็ตามผลของการพยากรณ์ตัวแปรบางตัวจะมีความแม่นยำ แต่บางตัวแปรอาจขาดความแม่นยำ และเมื่อเวลาผ่านไปการพยากรณ์ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงได้

ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่นำมาทำการพยากรณ์จะเปลี่ยนแปลงที่จุดเปลี่ยนแปลงที่จุดเปลี่ยนทาง (turning point) ในวัฏจักรธุรกิจเมื่อระบบเศรษฐกิจถึงจุดรุ่งเรืองที่สุด (peak) แล้วเปลี่ยนเป็นระยะตกต่ำ และเมื่อถึงจุดต่ำสุด (trough) ก็จะเข้าสู่ระยะฟื้นตัว หรือขยายตัว ตัวแปรที่เป็นเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

(1) ตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงก่อนที่จะถึงจุดเปลี่ยนทางของภาวะเศรษฐกิจ เรียกว่า “Leading indicator”

(2) ตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงภายหลังจุดเปลี่ยนทางของภาวะเศรษฐกิจเรียกว่า “Lagging indicator”

(3) ตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดจุดเปลี่ยนทางของภาวะเศรษฐกิจเรียกว่า “Coincident indicator”

ในบรรดาตัวแปรทั้ง 3 ตัว ตัวแปรที่เป็นเครื่องชี้นำ (leading indicator) เป็นตัวแปรที่นิยมใช้ในการพยากรณ์ เพราะว่า (1) จะได้ทราบล่วงหน้าว่าเศรษฐกิจจะเป็นอย่างไร และ (2) ทำให้ทราบว่าหน่วยเศรษฐกิจ (economic agent) จะคาดคะเนเกี่ยวกับอนาคต (future expectation) อย่างไร

ในทางปฏิบัติ การใช้ตัวแปรเพียงตัวใดตัวหนึ่งเป็นเครื่องชี้นำภาวะเศรษฐกิจจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ง่าย การใช้ตัวแปรหลายตัวจะทำให้เกิดความแม่นยำมากกว่า ดังนั้นจึงมีการใช้ดัชนีตัวแปรที่ชี้ภาวะเศรษฐกิจ (index of leading indicators) ซึ่งโดยปกติจะเปลี่ยนแปลงในทางสูงขึ้นเมื่อเศรษฐกิจขยายตัว และจะเปลี่ยนแปลงในทางลดลงเมื่อเศรษฐกิจถดถอย

สำหรับผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการพยากรณ์ตัวแปรดังกล่าว ได้แก่ นักลงทุนทางการเงิน (financial investors)¹ และผู้จัดการบริษัท อย่างไรก็ตาม ความคลาดเคลื่อนอาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน และบางครั้งก็ไม่ได้ให้สัญญาณล่วงหน้าเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจ เช่น ในภาวะที่เศรษฐกิจไม่ดี ดัชนีก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงในทางลดลงก่อนหน้าที่เศรษฐกิจจะเริ่มถดถอย

ตัวแปรที่นิยมนำไปร่วมในการคำนวณดัชนีแสดงเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่

- 1) การสั่งซื้อสินค้าและวัตถุดิบของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
- 2) จำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของคนงาน
- 3) ความคล่องตัวในการขายสินค้าของร้านค้าปลีก ซึ่งแสดงถึงความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า
- 4) การสั่งซื้อเครื่องจักร เครื่องมือใหม่ในโรงงาน
- 5) จำนวนใบอนุญาตให้สร้างที่อยู่อาศัยใหม่
- 6) จำนวนใบสั่งซื้อสินค้าคงทนจากโรงงาน
- 7) การเปลี่ยนแปลงของราคาวัตถุดิบที่สำคัญต่อการผลิต
- 8) การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงิน
- 9) การเปลี่ยนแปลงของดัชนีตลาดหลักทรัพย์

อย่างไรก็ตาม วิธีการพยากรณ์วิธีนี้ก็ยังคงขาดความสมบูรณ์เช่นเดียวกับการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภค และนักธุรกิจ

ค. การสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจเพื่อใช้ในการพยากรณ์

วิธีนี้เป็นการสร้างแบบจำลอง (model) ทางเศรษฐกิจขึ้นมาแล้วใช้วิธีการทางสถิติเพื่อกะประมาณตัวเลข หรือสถิติของตัวแปรทางเศรษฐกิจเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในอดีต และนำไปใช้พยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจในอนาคต แบบจำลองในลักษณะนี้เรียกว่า "econometric forecasting model"

ในปัจจุบันได้อาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถประมาณค่าของตัวแปรจากแบบจำลองที่สลับซับซ้อนได้รวดเร็ว ข้อมูลตัวเลขที่น่าเชื่อถือมีมากขึ้นทำให้การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจเพื่อการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจ เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

การสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจโดยนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญทางด้านทฤษฎีจะเป็นการสร้างแบบจำลองที่แคบ แต่ให้ผลของการกะประมาณที่น่าทึ่ง และผู้สร้างแบบจำลองจะใช้ตัวเลขที่เชื่อว่าใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาทดสอบเพื่อดูผล และพยากรณ์อนาคต

โดยทั่วไปแบบจำลองเศรษฐกิจ (economic model) จะอาศัยข้อสมมติบางประการ ในระยะหลังมีความเชื่อเรื่องการคาดคะเนอย่างมีเหตุผล (rational expectations) ในวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค ดังนั้นการสร้างแบบจำลองที่มีดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจ จึงอาศัยข้อสมมติ 2 ประการที่สำคัญคือ หน่วยเศรษฐกิจมีความเข้าใจภาวะเศรษฐกิจได้ดี (perfect foresight) และมีความเข้าใจภาวะเศรษฐกิจผิดพลาดบ้าง (stochastic foresight)

ข้อสมมติแรกเป็นกรณีของความแน่นอน (certainty) ส่วนข้อสมมติที่สองเป็นกรณีภายใต้ความไม่แน่นอน (uncertainty)

ตัวอย่างของแบบจำลองทางเศรษฐมิติที่มีลักษณะแคบที่ไม่เป็นระบบสมการ (structural equations) คือ เงินเพื่อและปริมาณทุน (inflation and capital stock)

สมมติว่าหน่วยเศรษฐกิจแสวงหาความพอใจสูงสุดและมีพฤติกรรมสมเหตุสมผลภายใต้ข้อสมมติว่าการเพิ่มของปริมาณเงินเป็นแบบ “stochastic money growth” หน่วยเศรษฐกิจจะแสวงหาความพอใจสูงสุด คือ

$$\text{Max } E_0 \sum_{t=0}^{\infty} \beta^t U(C_t) \quad (1)$$

โดยมีเงื่อนไขดังนี้

$$M_{t+1}/P_t \leq (M_t/P_t - C_t/K_{t-1}) + f(K_t) \quad (1.1)$$

$$C_t + K_{t-1} \leq M_{t+1}/P_t \quad (1.2)$$

$$K_0 > 0, \quad M_0 > 0, \quad K_{t+1} \geq 0 \quad (1.3)$$

เมื่อ E_0 คือ เครื่องหมายแสดงการคาดคะเนโดยอาศัยข้อมูลในปีที่ 0 ($t = 0$)

β คือ discount factor ซึ่งมีค่าคงที่และอยู่ระหว่าง 0 และ 1

C_t คือ การบริโภคแท้จริง (real consumption) ในเวลาที่ t

P_t คือ ระดับราคา (price level) ในปีที่ t

M_t คือ ปริมาณเงินที่ถือ (money holding) ในเวลาที่ t และ เมื่อ $t = 0$ คือ M_0

K_t คือ ปริมาณทุน (capital stock) ในปีที่ t และเมื่อ $t = 0$ คือ K_0

$U(C_t)$ คือ ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ซึ่งขึ้นอยู่กับบริโภคที่แท้จริง

$f(K_t)$ คือ ฟังก์ชันการผลิตตามนีโอคลาสสิก

ฟังก์ชันอรรถประโยชน์เป็น concave function ซึ่ง $U' > 0$ และ $U''(.) < 0$, $U'(0) = \infty$, $U'(\infty) = 0$ ส่วนฟังก์ชันการผลิตมีคุณสมบัติคือ $K'(.) > 0$ และ $K''(.) < 0$

การเพิ่มปริมาณเงินโดยธนาคารกลางมีลักษณะดังสมการที่ 2 คือ

$$M_t = W_t M_{t-1} \quad (2)$$

เมื่อ W_t คือ stochastic gross growth rate

ตาม Rational Expectation Hypothesis (REH) การแสวงหาความพอใจสูงสุดจะเป็นไปได้เงื่อนไขจำเป็น (necessary condition) ดังนี้²

$$U'(C_t) - \lambda_t - \delta_t = 0 \quad (3.1)$$

$$\lambda_t/P_t = \beta E_t [(\lambda_{t+1} + \delta_{t+1})/P_{t+1} | I_t] \quad (3.2)$$

$$\lambda_t + \delta_t = \beta E_t [\lambda_{t+1} f'(K_{t+1}) | I_t] \quad (3.3)$$

$$\delta_t (M_t/P_t - C_t - K_{t+1}) = 0 \quad (3.4)$$

$$f(K_t) = C_t + K_{t+1} \quad (3.5)$$

$$M_{t-1} = W_{t,1} M_t \quad (3.6)$$

สมการ (3.5) แสดงดุลยภาพในตลาดสินค้า (good market equilibrium) และสมการ (3.6) แสดงดุลยภาพในตลาดเงิน (money market equilibrium) ค่า λ_t คือ positive Lagrange multiplier ใน budget constraint ในสมการ (1.1) และ δ_t คือ non-negative Lagrange multiplier ใน budget constraint จากสมการ (1.2) I_t คือ information set ในปีที่ t

ด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ และภายใต้ข้อสมมติของ perfect foresight การหาค่า K โดยอ้างอิง Stockman (1981) และ Long and Plosser (1983) จะได้

$$(dk/dZ)(dZ/dW) = -[k/(1-\infty) < 0] \quad (4)$$

เมื่อประเมินค่าที่ $Z = W = 1$ เมื่อ $Z = W_t^{-1}$ ซึ่งเป็นตัวแปรแสดงอัตราการเพิ่มของปริมาณเงิน

ในระบบเศรษฐกิจที่มีอัตราความเจริญเติบโตสม่ำเสมอ (steady-state growth) อัตราเงินเฟ้อที่คนคาดคะเน หรือคาดการณ์ (expected inflation) จะมีผลด้านการเพิ่มของปริมาณเงิน เพราะเงินเพื่อทำหน้าที่เหมือนภาษี (inflation tax) ที่เก็บจากสภาพคล่อง (liquidity) ซึ่งจะมีผลต่อการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชน แต่กรณีของความไม่แน่นอนที่เรียกว่า stochastic foresight หรือ uncertainty ผลจะไม่เหมือนกับกรณีของ perfect foresight³

1.2 ปัญหาในการใช้แบบจำลองเศรษฐกิจ

ปัญหาสำคัญที่จะเกิดขึ้นในการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจเพื่อการพยากรณ์มีดังต่อไปนี้ คือ

(1) การคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจ

ในแบบจำลองทางเศรษฐมิติ จะมีการตั้งข้อสมมติว่าคนมีการคาดคะเน (expectations) ซึ่งการคาดคะเนขึ้นอยู่กับข้อมูลและข่าวสารที่มีอยู่ ตัวอย่างในกรณีที่กำลังข้างต้น ถ้าคนมีข้อมูลครบถ้วนเช่นในกรณีของ perfect foresight การคาดคะเนจะเป็นกรณีของสิ่งที่รู้แน่นอน (certainty case) แต่ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์จะเป็นกรณีของความไม่แน่นอน (uncertainty case) ซึ่งผลของแบบจำลองจะต่างกัน ตามหลักของ rational expectations hypothesis ถ้าคนในระบบเศรษฐกิจใช้ข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อการพยากรณ์เศรษฐกิจแบบจำลองที่สร้างขึ้นมาจะใช้พยากรณ์ไม่ได้เพราะคนจะปรับเปลี่ยนการคาดคะเนเมื่อมีความผิดพลาด ซึ่งจะไม่ตรงกับข้อสมมติในแบบจำลอง ปัญหาที่เรียกว่า “Lucas critique”⁴ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการคาดคะเนจะทำให้ผลลัพธ์ไม่ตรงกับที่คาดไว้ในแบบจำลอง การพยากรณ์ของแบบจำลองส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสิ่งที่คนในระบบเศรษฐกิจคาดว่าจะเกิดในอนาคตและวิธีการที่คนคาดคะเนทำให้แบบจำลองเกิดความผิดพลาดในการพยากรณ์ที่เรียกว่า “forecasting failures”

(2) ความผิดพลาดของการพยากรณ์เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในระบบเศรษฐกิจ

แบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการพยากรณ์มักจะเกิดปัญหาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน (unexpected events) เช่น การเกิด adverse supply shocks⁵ ซึ่งมีผลทำให้เกิดเงินเฟ้อในอัตราสูงขึ้นและอัตราการว่างงานในระบบเศรษฐกิจก็เพิ่มขึ้นด้วย

โดยทั่วไปมักจะเข้าใจกันว่าเมื่ออัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น อัตราการว่างงานควรจะต่ำลง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แบบจำลองจะพยากรณ์เศรษฐกิจได้ดีตามทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังแบบจำลองนั้น ๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในแบบจำลองการพยากรณ์ย่อมผิดพลาด

เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง ผู้วางนโยบายของรัฐ (policy makers) เปลี่ยนแปลงมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่แบบจำลองไม่ได้พยากรณ์ไว้

นอกจากนี้แบบจำลองยังมีข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ ความไม่สามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (structural change) เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต การบริโภค และการเกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นในตลาดการเงิน (changes in nature of financial market) ดังนั้น แบบจำลองที่ดีควรจะได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ หรือมีการกะประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองซึ่งเป็นการปรับ

ให้เข้ากับเหตุการณ์การใช้แบบจำลองและความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจจึงอาจเป็นสิ่งที่ต้องใช้ควบคู่กันไป

ความเข้าใจเดิม คือ แบบจำลองใหญ่ ๆ มีปัญหาในการพยากรณ์เพราะสมการที่สร้างขึ้นไม่ถูกต้อง แต่ในปัจจุบันมีความเชื่อว่าแม้แบบจำลองจะถูกต้องและอธิบายพฤติกรรมได้ใกล้เคียงความเป็นจริง แต่ก็ใช้พยากรณ์ในระยะหลายปีไม่ได้เพราะจะเกิดความผิดพลาดเมื่อสภาวะการณ์ได้เปลี่ยนไปแล้ว

2. นโยบายเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

จากวิธีการพยากรณ์และปัญหาที่ทำให้การพยากรณ์ผิดพลาดดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้วางนโยบายจึงจำเป็นต้องทราบว่าเศรษฐกิจจะเข้าสู่ภาวะถดถอยหรือกำลังขยายตัว การใช้ นโยบายเพื่อเสถียรภาพ (stabilization policy) ให้ได้ผลดีจำเป็นจะต้องหาแนวทางใช้ มาตรการทางการเงินและการคลังและใช้มาตรการโดยคำนึงถึงปัญหาที่เกิดจากการพยากรณ์ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจและมาตรการที่ใช้ไม่ควรจะผิดเป้าหมาย ผู้วางนโยบายควร จะเปลี่ยนแปลงมาตรการเมื่อจำเป็น

แม้ว่าจะต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาเงินเฟ้อ เป้าหมายสำคัญของนโยบายการเงินและ นโยบายการคลัง คือ ต้องการรักษาระดับผลผลิตรวมให้ใกล้เคียงระดับผลผลิตศักยภาพ (potential output) และพยายามลดการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตรวมอันเกิดจากวัฏจักร ธุรกิจ อย่างไรก็ตามบางครั้งก็เกิดปัญหาเงินเฟ้อรุนแรงจนต้องเลือกระหว่างภาวะเงินเฟ้อและ การว่างงาน หรือที่เรียกว่า “inflation-unemployment tradeoff”

โดยทั่วไปผู้วางนโยบายจะไม่วินิจฉัยโดยทันทีว่าระบบเศรษฐกิจกำลังมีปัญหาไม่ว่าจะเป็น การเกิดปัญหาจาก adverse supply shock หรือ ปัญหาจากวัฏจักรธุรกิจ

แม้ว่าผู้วางนโยบายของรัฐจะมีเจตนาดีที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ แต่ นโยบายที่ใช้อาจไม่สัมฤทธิ์ผล (policy ineffectiveness) เพราะมีปัญหาในด้านความไม่ สมบูรณ์ของข่าวสาร (imperfect information) ทำให้เกิดความล่าช้า (time lag) ในการ เข้าใจปัญหา การตัดสินใจ และเวลาที่นโยบายจะมีผล (outcome of policy implemen- tation)ว่าจะเกิดตรงตามเวลาที่ตั้งไว้หรือไม่ ตัวเลขสถิติที่ผู้วางนโยบายจะรู้ได้ คือ GDP หรือ GNP อัตราเงินเฟ้อ และอัตราการว่างงานในปีที่แล้วหรือในไตรมาสที่แล้วซึ่งถ้านำไป คาดการณ์อนาคตอาจจะทำให้เกิดความคลื่อนได้มาก

ถ้าเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของผลผลิตรวมเป็นผลมาจากวัฏจักรธุรกิจ นโยบายเพื่อเสถียร ภาพที่ดีควรจะมีการดำเนินการใช้มาตรการแก้ไขล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย

โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้วางนโยบายรู้ได้แน่นอนว่าจะเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในช่วงใด แต่เนื่องจากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นและถึงแม้ว่าจะเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยด้วยความมั่นใจแต่ก็ต้องใช้เวลาในการใช้มาตรการเพื่อแก้ไข ทำให้เกิดความล่าช้าในการใช้มาตรการความล่าช้าในการที่ผู้วางนโยบายจะรู้ว่าภาวะเศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยนแปลงเรียกว่า “recognition lag” และความล่าช้าในการใช้มาตรการเมื่อได้รู้ว่าภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการแก้ไข เรียกว่า “decision lag”

โดยทั่วไปการวางมาตรการทางเศรษฐกิจจะทำโดยกลุ่มบุคคลซึ่งในระบบประชาธิปไตยจะตัดสินใจตามเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการ ซึ่งต้องใช้เวลาในการถกเถียงก่อนที่จะตัดสินใจออกเสียง กระบวนการตัดสินใจดังกล่าวจะใช้เวลามากเมื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรการด้านภาษีและค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ซึ่งเป็นเรื่องของนโยบายการคลัง ส่วนมาตรการทางการเงินจะใช้เวลาตัดสินใจน้อยกว่าเพราะมีผู้วางนโยบายเพียงไม่กี่คนที่อยู่ในคณะกรรมการที่จะตัดสินใจวางนโยบาย อย่างไรก็ตาม ธนาคารกลางจะมีคณะกรรมการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์รัฐบาล (open market committee) ซึ่งกรรมการจะต้องมีการออกเสียงเพื่อปรับนโยบาย นอกจากนี้แม้ธนาคารกลางจะมีอิสระในการตัดสินใจแต่ก็อาจถูกกระทบด้วยข้อจำกัดด้านการเมือง ดังนั้น จึงอาจมีความล่าช้าบ้างแต่ก็ไม่ช้ามากเหมือนกับกรณีการปรับนโยบายการคลัง

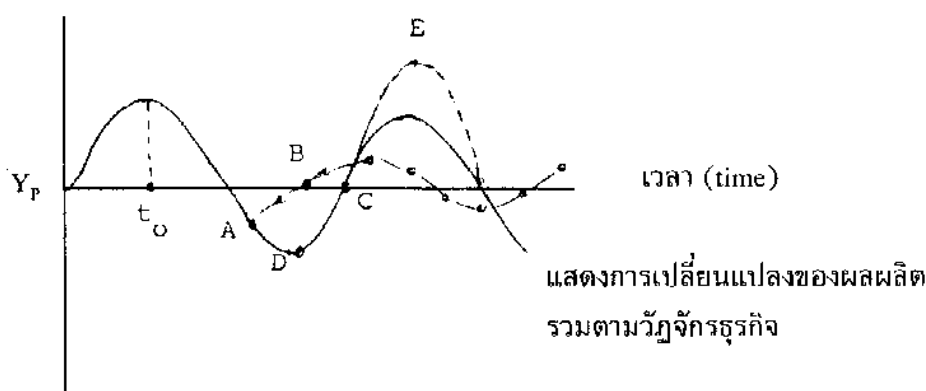
ความล่าช้าในรูปของ recognition lag และ decision lag รวมกัน เรียกว่า “inside lag” นอกจากนี้ยังมีความล่าช้าที่เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้นโยบายไปแล้วผลของนโยบายจะไม่เกิดขึ้นแต่ต้องใช้เวลา เรียกว่า “outside lag” ผลของนโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่จะเกิดจะมาจากการทำงานของตัวทวีคูณ (multiplier) และการปรับตัวของตลาดการเงิน ซึ่งจะต้องใช้เวลา ยิ่งไปกว่านี้การคาดคะเน (expectations) ของระบบเศรษฐกิจก็มีส่วนที่จะทำให้การใช้นโยบายมีผลเต็มที่ ถ้าคนในระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะในตลาดการเงินคาดว่าธนาคารกลางจะเปลี่ยนแปลงมาตรการทางการเงินชั่วคราวหรือยาว อัตราดอกเบี้ยระยะยาว (long-term interest rate) ก็จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยระยะสั้น (short-term interest rate) จะเปลี่ยนแปลงก็ตาม ดังนั้นผลของการเพิ่มปริมาณเงินจะทำให้การลงทุนภาคเอกชนไม่เพิ่มขึ้นมากนัก แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการคาดคะเนและอัตราดอกเบี้ยระยะยาวลดลง การลงทุนภาคเอกชนก็จะเพิ่มขึ้นมาก การคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจยังมีผลต่อความล่าช้าในการเกิดผลของนโยบายการคลัง เช่น ถ้าคนรู้ว่ารัฐบาลจะลดภาษีก็จะใช้จ่ายเพิ่มก่อนที่การลดภาษีจะมีผลบังคับใช้ ในทางกลับกัน ถ้าคนคาดว่า การลดภาษีเป็นการลด

เพียงชั่วคราวก็จะไม่ใช่จ่ายเพิ่มขึ้นมากนัก เพราะการลดภาษีคือการทำให้รายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้เพิ่มขึ้นเพียงชั่วคราว

Outside lag ขึ้นอยู่กับการคาดการณ์ของคนในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นความล่าช้าจึงไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ความล่าช้าในลักษณะของ inside lags และ outside lags ทำให้ผู้วางนโยบายไม่สามารถจะกระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการใช้มาตรการเศรษฐกิจอาจขยายตัวหรือถดถอยได้ และมาตรการอาจจะมีผลในช่วงที่ไม่ตรงถึงเวลาที่คาดว่าจะให้มีผลซึ่งเรียกว่า “timing problem”

นโยบายเพื่อให้เศรษฐกิจขยายตัวอาจเกิดผลเมื่อเศรษฐกิจถึงระยะรุ่งเรืองเต็มที่ และก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ ความล่าช้าในรูปแบบต่าง ๆ อาจแสดงให้เห็นได้ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1

หมายเหตุ: Y_p คือ ผลผลิตศักยภาพ (potential output)

ตามรูปที่ 1 ผลผลิตจะเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามเส้นดํา ถ้าไม่มีการใช้มาตรการแก้ไขความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ สมมติว่าหลังจากปีที่ t_0 เศรษฐกิจเริ่มถดถอยและลดลงมาอยู่ ที่จุด A ซึ่งผลผลิตรวมต่ำกว่า Y_p ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจซึ่งถ้าได้ผลผลิตรวมจะเพิ่มขึ้นไปถึง Y_p ที่จุด B แต่ถ้าไม่ใช้มาตรการใดเลยผลผลิต

จะไปถึง Y_F ที่จุด C ซึ่งใช้เวลามากกว่าจุด B อย่างไรก็ตามถ้ามี inside lag ผลผลิตรวมจะลดลงไปอยู่ที่จุด D ก่อนที่จะมีการใช้นโยบาย เพื่อให้เศรษฐกิจขยายตัว ส่วน outside lag ซึ่งเกิดจากการใช้นโยบายช้าเกินไปจะไม่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจเลยจนกระทั่งเศรษฐกิจฟื้นตัวหลังจากจุด C ไปแล้ว แต่เมื่อนโยบายมีผลจะทำให้เงินเฟ้อตามมาเพราะผลผลิตจะไม่เพิ่มถึงจุด E ถ้าไม่มีการใช้นโยบายใด ๆ เลยผลคือการใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจะทำให้ผลผลิตเปลี่ยนแปลงที่ลดลงมากยิ่งขึ้น

โดยทั่วไปการใช้นโยบายการคลังเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจอันเกิดจากวัฏจักรธุรกิจทำให้ยากเพราะต้องใช้เวลาในการตัดสินใจและใช้มาตรการซึ่งต้องผ่านการยอมรับของรัฐบาลก่อน ซึ่งปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นมากนักในการใช้นโยบายการเงินซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของธนาคารกลางซึ่งมีข้อมูลที่จะใช้ดำเนินมาตรการ การเพิ่มหรือลดปริมาณเงินจะมีผลทันทีต่ออัตราดอกเบี้ยซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามการที่เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยมักจะตามมาด้วยปัญหาการว่างงานในอัตราที่สูงเกินไป ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดจึงควรจะเป็นการใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังร่วมกันเพื่อให้การจ้างงานสูงขึ้น แต่ปัญหาเงินเฟ้อที่จะเกิดขึ้นมักจะเป็นผลมาจากการเพิ่มปริมาณเงินเข้ามาในระบบเศรษฐกิจด้วยเหตุนี้ธนาคารกลางจึงมักจะถูกตำหนิว่าทำให้ภาวะเงินเฟ้อรุนแรงขึ้น

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นมักจะเกิดจากการใช้นโยบายโดยจงใจ (discretionary policy) ซึ่งผู้วางนโยบายของรัฐจะใช้เพื่อบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะเกิดความล่าช้าแล้ว การใช้นโยบายโดยจงใจยังอาจก่อให้เกิดข้อถกเถียงเรื่องขนาดของภาครัฐบาล (size of government sector) และปัญหาการขาดดุลงบประมาณ (budget deficit) ซึ่งอาจจะเป็นผลตามมา ดังนั้นการแก้ไขความไม่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยใช้นโยบายโดยจงใจจึงมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามยังมีตัวทำให้เกิดเสถียรภาพโดยอัตโนมัติ (automatic or built-in stabilizer) ซึ่งคือภาษีและเงินโอน ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยรายรับจากภาษีของรัฐจะลดลงและเงินโอนที่จ่ายโดยรัฐจะเพิ่มขึ้นทำให้รายได้ของประเทศไม่ลดลงมาก ส่วนในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวรายรับจากภาษีจะเพิ่มขึ้น และเงินโอนที่จ่ายโดยรัฐจะลดลงทำให้รายได้ของประเทศไม่เพิ่มขึ้นมากนัก ดังนั้นนโยบายการคลังที่เกี่ยวกับด้านภาษีและเงินโอนจึงมีลักษณะด้านความผันผวนทางเศรษฐกิจซึ่งเรียกว่า “countercyclical fiscal policy” ซึ่งถือว่ามีส่วนในการบรรเทาปัญหาอันเกิดจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ

การจะใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้นผู้วางนโยบายจึงจำเป็นต้องสามารถควบคุมเครื่องมือหรือมาตรการสำคัญของนโยบายให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากเป็นเป้าหมายเศรษฐกิจมีหลายด้าน เช่น การลดปัญหาการว่างงาน การลดอัตราเงินเฟ้อ การกระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การควบคุมอัตราดอกเบี้ย

และอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น ดังนั้นเป้าหมายและเครื่องมือที่ใช้จะต้องมีความสอดคล้องกัน เนื่องจากเป้าหมายมีหลายประการแต่เครื่องมือและมาตรการมีน้อยกว่า

3. การวางนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่สารสนเทศมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในภาคเอกชน ซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น การใช้นโยบายเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่จะเห็นผลเร็วมักไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัญหาจะซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น เมื่อพิจารณาอัตราดอกเบี้ยจะมีหลายอัตรา เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ อัตราผลตอบแทนจากพันธบัตรระยะสั้นและระยะยาว เป็นต้น การบริโภคอาจขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร (permanent income) ไม่ใช่รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ส่วนความต้องการถือเงินอาจขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งด้วย การคาดคะเนหรือการคาดการณ์ (expectations) มีความสำคัญยิ่งขึ้น

หน่วยเศรษฐกิจ (economic agents) จะคำนึงถึงรูปแบบของนโยบายที่รัฐบาลใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจ เช่น ในภาวะที่เกิดเงินเฟ้อรัฐบาลจะใช้นโยบายการเงินแบบตึงตัว และในภาวะที่มีอัตราการว่างงานสูง รัฐบาลจะใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัว เป็นต้น โดยการพิจารณาจากนโยบายที่รัฐบาลใช้แก้ปัญหาในช่วงที่ผ่านมา คนจะเริ่มคาดการณ์การใช้นโยบายของรัฐบาลในอนาคต อย่างไรก็ตามคนทั่วไปอาจจะไม่ใส่ใจต่อการใช้นโยบายของรัฐเท่าที่ควร แต่นักวิเคราะห์ในตลาดการเงินของประเทศจะให้ความสนใจเป็นอย่างมากโดยติดตามการใช้นโยบายของธนาคารกลางเพื่อให้รู้แนวทางของนโยบายโดยละเอียด ยกตัวอย่างเช่น ถ้าอัตราการว่างงานสูงเกินร้อยละ 6 เมื่อใด ธนาคารจะเพิ่มปริมาณเงินเข้ามาในระบบเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน เมื่อเป็นเช่นนี้คนจะเริ่มคาดคะเนว่าธนาคารกลางจะใช้นโยบายการเงินแบบขยายตัวเมื่ออัตราการว่างงานสูงเกินร้อยละ 6 ด้วยเหตุนี้ความสัมฤทธิ์ผลของนโยบายขึ้นอยู่กับลักษณะของการดำเนินนโยบายซึ่งจะมีผลต่อการคาดการณ์ของคนในระบบเศรษฐกิจ

เมื่อรัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบาย การคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจจะมีความสำคัญ กล่าวคือ ถ้าคนคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายจะเป็นเพียงชั่วคราว ผลจะต่างจากการคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายจะเป็นไปในลักษณะยาวนาน ซึ่งแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

(1) การคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราว

เมื่อมีการใช้นโยบายเพื่อให้อุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเพื่อรักษาระดับรายได้แท้จริงไปอยู่ใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้มาตรการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระยะสั้น เช่น การลดการซื้อพันธบัตรระยะสั้น ซึ่งจะมีผลทำให้ปริมาณเงินลดลง และถ้ามีผลทำให้ปริมาณเงินแท้จริง (real money stock) ลดลงแสดงว่าราคาสินค้าไม่ได้ลดลงตาม หรือลดลงในสัดส่วนที่น้อยกว่า ถ้าระบบเศรษฐกิจค่อนข้างมีเสถียรภาพอยู่แล้ว นักลงทุน ผู้จัดการด้านการเงิน และคนทั่วไปอาจเข้าใจว่าธนาคารกลางจะไม่ลดปริมาณเงินลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการคาดการณ์ว่า การลดปริมาณเงินลงเป็นมาตรการที่ธนาคารจะใช้เป็นครั้งคราว (temporary money contraction) และปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

คนในระบบเศรษฐกิจจะคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจในอนาคตโดยพิจารณาจากสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตในระยะนานพอสมควร การเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราวไม่ใช่สาเหตุสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการคาดคะเน

จากการที่ธนาคารกลางลดปริมาณเงินแม้จะใช้มาตรการนี้เป็นครั้งคราวก็จะมีผลกระทบต่อตลาดเงิน เพราะอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นจะสูงขึ้นแต่จะไม่มีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยระยะยาวสูงขึ้นตาม เพราะว่า (1) การลดปริมาณเงินเป็นครั้งคราวแม้จะมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นเปลี่ยนแปลง แต่จะไม่มีผลต่อการคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือคนจะไม่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นจะสูงขึ้นในอนาคต ผู้ถือพันธบัตรจะไม่ปรับพอร์ตลงทุนพันธบัตร (2) การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเพียงชั่วคราวจะไม่ทำให้ risk premium สูงขึ้น ดังนั้นจะไม่เกิดวิกฤตการณ์ด้านการเงิน (3) การลดลงของปริมาณเงินจะทำให้การคาดคะเนภาวะเงินเพื่อลดลงได้บ้างแต่ไม่มากนัก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การลดปริมาณเงินจะไม่มีผลต่อต้นทุนในการใช้ทุน (cost of funds) ซึ่งพิจารณาได้จากอัตราดอกเบี้ยระยะยาวซึ่งจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โครงการที่จะถูกชะลอไว้จะไม่ใช้โครงการที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าทุนเพราะการซื้อสินค้าทุนเป็นการขอกู้ระยะยาว (long-term borrowing) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินเพียงชั่วคราวจะมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยระยะสั้นแต่จะไม่มีผลต่อการลงทุนภาคเอกชน และรายได้แท้จริงของประเทศมากนัก

(2) การคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่อเนื่อง

จากตัวอย่างของการลดปริมาณเงิน ถ้าธนาคารกลางวางนโยบายไว้ว่าจะลดปริมาณเงินลงในระยะยาวนานพอสมควรโดยไม่ได้คำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจที่จะซบเซาลงเรื่อย ๆ คน

จะเริ่มเชื่อว่าอัตราดอกเบี้ยระยะสั้นในอนาคตจะสูงขึ้น ผลต่อตลาดทุนคือ คนจะซื้อขายหลักทรัพย์ในราคาต่ำลงเพราะการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย⁷ อัตราดอกเบี้ยระยะยาวจะสูงขึ้นซึ่งแสดงว่าต้นทุนในการกู้เงินมาลงทุน (cost of funds) สูงขึ้น ผลคือ การลงทุนภาคเอกชนจะมีแนวโน้มลดลงและก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซาตามมา

ผลของการใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพขึ้นอยู่กับการคาดการณ์ของหน่วยเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ในการวางนโยบายการเงิน ธนาคารกลางจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการคาดคะเนหรือการคาดการณ์ของคนในระบบเศรษฐกิจเพื่อให้ผลของนโยบายเป็นไปตามเป้าหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า นโยบายจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้นจำเป็นต้องพิจารณาและวิเคราะห์การคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจเพราะมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในแง่ของการวางมาตรการด้านนโยบายการคลังก็เช่นกัน ด้านนโยบายของรัฐคือ การลดภาษี และถ้าการลดภาษีเป็นมาตรการที่รัฐจะใช้เพียงชั่วคราวชั่วคราว คนจะคาดการณ์ว่าการที่รายได้ที่จับจ่ายใช้สอยได้ (disposable income) เพิ่มขึ้นมีลักษณะเหมือนการได้รับเงินโบนัส ผลต่ออุปสงค์รวมจะไม่มาก แต่ในกรณีที่การลดภาษีเป็นมาตรการที่รัฐจะใช้อย่างต่อเนื่อง คนจะคาดการณ์ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นรายได้ถาวร (permanent income) ก็จะมีผลทำให้อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและจะมีผลต่อประมาณของรัฐมาก

4. ปัญหาที่เกิดจากการนำตัวเลขที่พยากรณ์ได้มาใช้วางนโยบายเพื่อ

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

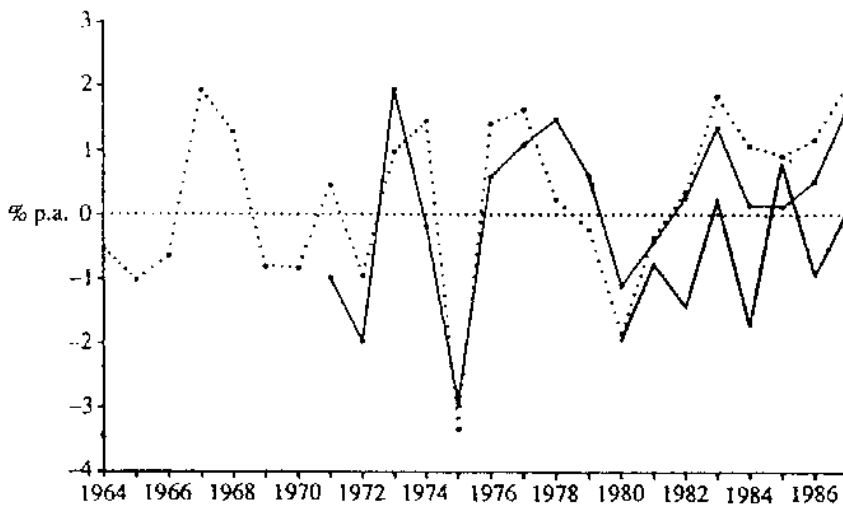
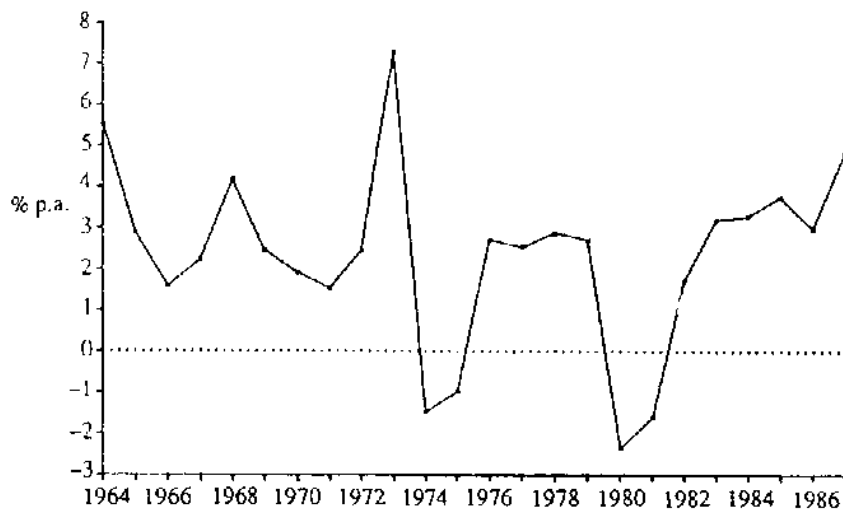
ถ้าตัวเลขที่พยากรณ์ไว้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วางนโยบายจะทราบว่ามาตรการที่ใช้ควรจะเป็นอย่างไร และความสัมฤทธิ์ผลจากการใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพก็จะมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังนักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาถึงความสมเหตุสมผล (rationality) ของการพยากรณ์ทางเศรษฐกิจและการใช้ข้อมูลจากการพยากรณ์ให้มีประสิทธิภาพ⁸ ผลปรากฏว่าได้มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ตัวเลขที่มีการตีพิมพ์โดยอาศัยผลจากแบบจำลองที่ใช้ตัวเลขเพื่อประมาณนั้นขาดความแม่นยำในการนำไปใช้ทำนายผลทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การพยากรณ์มีความแม่นยำมากขึ้นโดยเฉพาะในกรณีที่ตัวเลขจากการพยากรณ์ได้มาจากแบบจำลองขนาดใหญ่ที่มีสมการหลายสมการ (large-scale macroeconomic model) Wallis (1989) เห็นว่าการปรับเปลี่ยนดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

- 1) การปรับค่า intercept ในสมการ
- 2) การปรับค่า residual
- 3) การเพิ่มตัวแปรเข้าไปในแบบจำลอง

ผลที่ได้จากการปรับคือ ความคลาดเคลื่อนของผลการพยากรณ์ลดลงมาก และการใช้ตัวเลขอนุกรมเวลามาประยุกต์ในแบบจำลองเศรษฐกิจให้ประโยชน์ในการใช้วางมาตรการด้านนโยบายมากกว่ากรณีที่ไม่มี การปรับเลย

การใช้แบบจำลองเพื่อนำไปพยากรณ์โดยปกติจะไม่ตรงกับค่าที่จะเกิดจริงดังจะเห็นได้จากการพยากรณ์อัตราการเพิ่มของ GDP และอัตราเงินเฟ้อของสหราชอาณาจักร ซึ่งทำโดย London Business School (LBS) National Institute of Economic and Social Research (NIESR) Liverpool University Research Group in Macroeconomics (LPL)

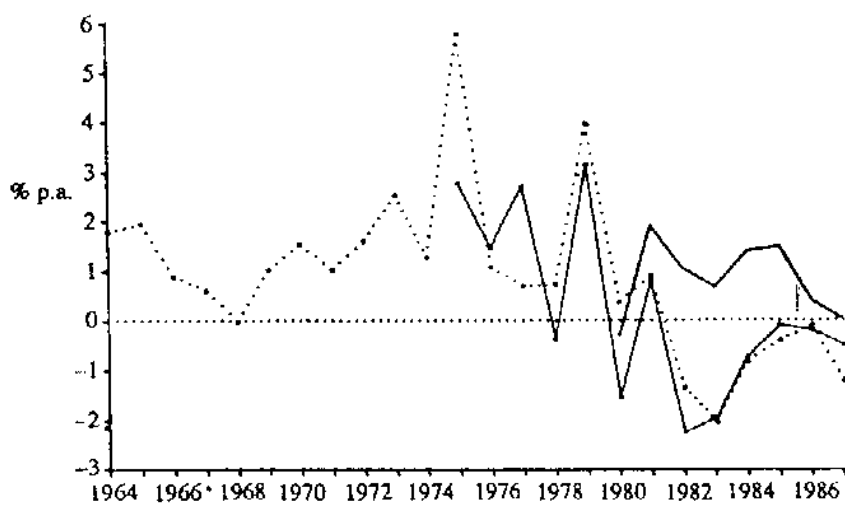
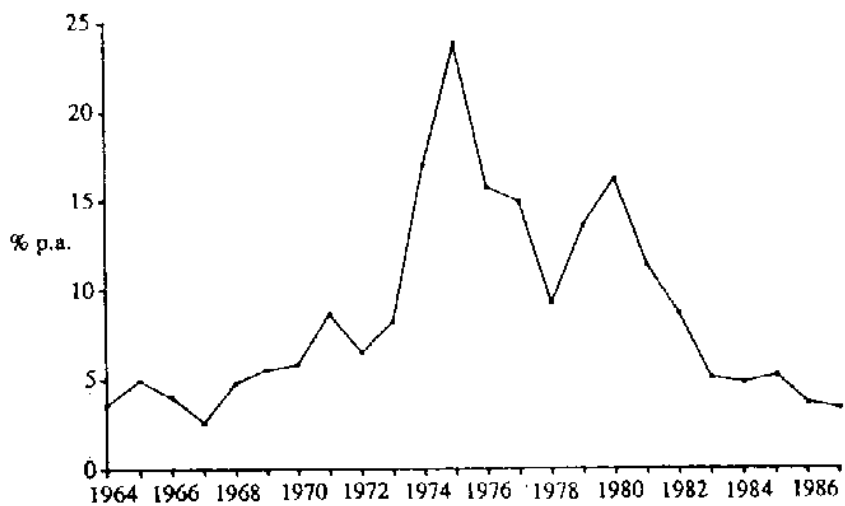
การพยากรณ์อัตราการเพิ่มของ GDP จะเห็นได้ดังรูปที่ 2 ซึ่งรูปบนแสดงอัตราการเพิ่มของ GDP ที่เกิดจริง และรูปล่างแสดงค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ (forecast error) ซึ่งเป็นส่วนต่างระหว่างอัตราการเพิ่มจริงและอัตราการเพิ่มจากการพยากรณ์ การพยากรณ์เกิดความคลาดเคลื่อนมากที่สุดในปี ค.ศ.1975 ในกรณีเกิดการพยากรณ์อัตราการเพิ่มของ GDP สูงกว่าความเป็นจริงก็จะทำให้การพยากรณ์อัตราการว่างงานต่ำกว่าความเป็นจริง

GDP growth. Upper panel, actual ; lower panel, one-year-ahead forecast errors.

Key : LBS (- - -), NISER (···) and LPL (—).

รูปที่ 2

Inflation. Upper panel, actual ; lower panel, one-year-ahead forecast errors.

Key : —■—, LBS ; -■- , NISER ; —, LPL.

รูปที่ 3

ส่วนการพยากรณ์อัตราเงินเฟ้อเป็นดังรูปที่ 3 รูปบนแสดงอัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจริง และรูปล่างแสดงความคาดเคลื่อนจากการพยากรณ์อัตราเงินเฟ้อ การพยากรณ์อัตราเงินเฟ้อคลาดเคลื่อนมากที่สุดในปี ค.ศ. 1975 เช่นกัน และการพยากรณ์โดย NIESR ถูกต้องในปี ค.ศ. 1968 เพียงปีเดียวเท่านั้น และใกล้เคียงกับค่าที่เกิดขึ้นจริงในปี 1986

จากตัวเลขอัตราการเพิ่มของ GDP และอัตราเงินเฟ้อ การคาดการณ์หรือการพยากรณ์เป็นการคาดที่ผิดพลาดค่อนข้างมาก ดังนั้นการปรับเปลี่ยนดังได้กล่าวมาแล้วจึงสามารถทำให้ความคลาดเคลื่อนลดลงโดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการพยากรณ์ระยะไกลเกินกว่าหนึ่งปี

5. สรุป

การใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยการพยากรณ์เพื่อคาดการณ์ค่าตัวแปรที่สำคัญ เช่น มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน และอัตราดอกเบี้ย เมื่อผู้วางนโยบายทราบทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทางเศรษฐกิจเหล่านี้ก็จะช่วยในการวางมาตรการทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านเศรษฐกิจที่ตั้งไว้

การพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจนั้นทำได้หลายวิธี และวิธีที่นักเศรษฐศาสตร์นิยมใช้คือการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจซึ่งทำให้สามารถใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองจากตัวเลขสถิติในอดีตแล้วนำไปใช้พยากรณ์สิ่งที่จะเกิดในอนาคต วิธีนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายเนื่องจากในปัจจุบันมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถกะประมาณค่าตัวแปรจากแบบจำลองที่สลับซับซ้อนได้รวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในการสร้างแบบจำลองเพื่อการพยากรณ์มีดังนี้คือ การคาดคะเนของคนในระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่คาดฝันที่จะเกิดขึ้นจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการพยากรณ์ นอกจากนี้ในการใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพนั้นผู้วางนโยบายยังต้องประสบปัญหาด้านความล่าช้าในการเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น การตัดสินใจใช้มาตรการเพื่อแก้ปัญหา และเวลาที่นโยบายจะมีผล ปัญหาเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้การใช้นโยบายเพื่อเสถียรภาพไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นการจะวางนโยบายเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจะต้องคำนึงถึงการคาดการณ์ของคนในระบบเศรษฐกิจเพื่อดูพฤติกรรมการสนองตอบต่อนโยบายที่นำมาใช้ด้วย

การนำตัวเลขที่ตีพิมพ์โดยหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยโดยอาศัยผลจากแบบจำลองที่ใช้ข้อมูลสถิติเพื่อการพยากรณ์มักขาดความแม่นยำในการนำไปใช้ทำนายผลทางเศรษฐกิจ

ในระยะหลังจึงได้มีการปรับเปลี่ยนด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เมื่อทำการพยากรณ์ในระยะไกลเกินกว่าหนึ่งปี ทั้งนี้เพื่อให้ความคลาดเคลื่อนของผลการพยากรณ์ลดลง

เชิงอรรถ

¹ นักลงทุนเหล่านี้ได้แก่ ผู้ที่ตัดสินใจจะซื้อหรือขายหลักทรัพย์ เช่น หุ้น พันธบัตร เป็นต้น

² ได้มาโดยการสร้าง Lagrangian function แล้วใช้ partial differentiation

³ โปรดดูรายละเอียดใน Bianconi(1976)

⁴ โปรดดูรายละเอียดใน Lucas (1976)

⁵ การเกิดปรากฏการณ์ที่มีผลเสียด้านการผลิตหรืออุปทานรวม เช่น ภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม ราคาเชื้อเพลิงสูงขึ้น สหภาพแรงงานขอขึ้นค่าจ้างเพิ่ม เป็นต้น

⁶ พอร์ตลงทุนพันธบัตร (bond portfolio) จะประกอบด้วยพันธบัตรหลายประเภท โดยปกติการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจะทำให้นักลงทุนขายพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนต่ำออกไป และถือพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนสูงขึ้นซึ่งเรียกว่า bond portfolio adjustment

⁷ ตามหลักของการตั้งราคาหลักทรัพย์นั้น อัตราผลตอบแทน (อัตราดอกเบี้ย) จะแปรผันตรงกันข้ามกับราคาหลักทรัพย์นั้น ๆ

⁸ โปรดอ่านรายละเอียดได้ใน Clements (1995)

บรรณานุกรม

- Baily, M., and Friedman, P. **Macroeconomics**. Chicago, Richard D. Irwin, Inc. 1995.
- Bianconi, M., "On Perfect Foresight and Uncertainty in Economic Models: Two Monetary Examples." **Journal of Macroeconomics** 15 (1993), 153-163.
- Clements, M.P., "Rationality and the Role of Judgement in Macroeconomic Forecasting." **Economics Journal** 105 (1995), 410-420.
- Nordhaus, W.D. "Forecasting Efficiency: Concepts and Applications." **Review of Economics and Statistics** 69 (1987), 667-674.
- Long, J.B., and Plosser, C.I., "Real Business Cycles." **Journal of Political Economy** 91 (1983), 39-69.

- Lucas, R.E. Jr., "Econometric Policy Evaluation: A Critique." in **The Phillips Curve and Labor Markets** edited by K. Brunner and A.H. Meltzer, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, 1, 19-46. Amsterdam: North-Holland, 1976.
- Stockman, A. C., "Anticipated Inflation and the Capital Stock in Cash-in-Advance Economy." **Journal of Monetary Economics** 8 (1981), 387-393.
- Swindler, S. and Ketcher D., "Economic Forecasts, Rationality, and the Processing of New Information over Time." **Journal of Money, Credit, and Banking** 22 (1990), 65-76.
- Wallis, K. F., "Macroeconomic Forecasting: A Survey." **Economic Journal** 99 (1989), 28-61.